

Korte lesomschrijving

Deze les gaat over het canonvenster:

De Beeldenstorm.

Titel De Beeldenstorm, een tijd van hervormingen

Vak Geschiedenis - Levensbeschouwing - Muziek - Taal

Venster De Beeldenstorm

Tijdvak Tijd van ontdekkers en hervormers

Doelgroep groep 7-8

Tijdsduur 60 – 90 minuten

Groeperingsvorm tweetallen of kleine groepjes

Lesdoelen

- De leerlingen leren over de aanleiding van de Beeldenstorm, de Beeldenstorm zelf en de gevolgen ervan.
- De leerlingen leren over de politieke situatie van die tijd
- De leerlingen leren over de zeggingskracht van beelden
- De leerlingen leren over het gebruik van protestliederen en passen dit toe
- De leerlingen leggen verbanden met het nu

Kerdoelen

Oriëntatie op jezelf en de wereld & Kunstzinnige oriëntatie

- Tijd: 51 - 52 - 53
- Mens & Samenleving: 36 - 38
- Kunstzinnige oriëntatie: 54 - 55 - 56

Benodigdheden

- Internet
- Docenthandleiding groep 7-8
- Vensterplaat De Beeldenstorm
- Werkblad groep 7-8
- Computer/iPad of boeken over wereldreligies
- Printer of kopieermachine
- A3-papier, lijm, schaar en stift per groep
- Digitale evaluatie

Beoordeling

- Bespreken werkblad
- Presentatie eigen protestlied.

Lesactiviteiten

Introductie

Bekijk klassikaal de klokhuisfilm over de beeldenstorm:

<http://bit.ly/2cr7dln>. Laat de leerlingen onder het kijken van de film steekwoorden opschrijven: namen, jaartallen, begrippen en gebeurtenissen. Laat daarna de vensterplaat zien. Bespreek de vensterplaat aan de hand van steekwoorden die de leerlingen hebben opgeschreven. Wat herkennen ze?

Vensterplaat

Laat de vensterplaat eerst zien zonder de i-tjes te openen. Laat eerst de leerlingen de vensterplaat aandachtig bekijken gedurende 1 à 2 minuten. Stel vervolgens de vraag: Wat herken je uit het filmpje dat je net hebt gezien? TIP: geef de leerlingen eerst de tijd om dingen zelf te ontdekken. Open dan pas de i-tjes.

Instructie voor het gebruik van de vensterplaat:

De vensterplaat is een hulpmiddel om informatie over de tijd waarin de Beeldenstorm plaatsvond zelf te ontdekken en over te brengen. In de vensterplaat zijn allerlei elementen interactief gemaakt. Deze zijn gemarkeerd met een i. Wanneer u op een i klikt, verschijnt er informatie over een bepaald onderwerp in relatie tot het canonvenster de Beeldenstorm. De teksten kunt u achterin deze handleiding terugvinden.

Kern:

Verdeel de klas in tweetallen of kleine groepjes, dit bevordert de discussie en er kunnen taken worden verdeeld. Deel de werkbladen uit. U kunt ervoor kiezen om opdracht 4 en 5 op een ander moment aan te bieden. Beide opdrachten kunnen namelijk klassikaal worden geïntroduceerd.

Opdracht 2:

Laat de vensterplaat open op het digibord staan. Dit kan helpen bij het maken van deze opdracht.

 Vervolg Lesactiviteiten
Opdracht 3:

Zorg dat de leerlingen toegang hebben tot internet en/of boeken over religie/ levenbeschouwing. U bepaalt of de leerlingen deze opdracht digitaal of op papier verwerken.

Opdracht 4A:

Bekijk klassikaal de canonclip over de Beeldenstorm: <http://bit.ly/2cxTShs> (u kunt het filmpje ook achterwege laten).

Vervolgens gaan de leerlingen zelfstandig aan het werk. Voor deze opdracht hebben ze per groep een A3-vel en een stifft nodig.

Opdracht 5:

De geuzen bedachten veel manieren om hun protest te uiten, zoals het zingen van protestliederen. Het Wilhelmus is ook een protestlied en al 500 jaar oud, maar sinds 1932 pas het Nederlands volkslied. Het is tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568 – 1648) ontstaan als geuzenlied.

TIP: Zing samen met de leerlingen het eerste couplet van het Wilhelmus. Dan hebben ze de melodie in hun hoofd bij het schrijven van een eigen tekst. Speel op het digibord één van de volgende filmpjes af en laat de leerlingen hardop meezingen: <http://bit.ly/2dIO9wC> of <http://bit.ly/2dkGQou>

Couplet 1 van 15 van het Wilhelmus:

*Wilhelmus van Nassouwe
ben ik, van Duitsen bloed,
den Vaderland getrouwe
blijf ik tot in den dood.
Een prinse van Oranje
ben ik, vrij onverveerd,
den Koning van Hispanje
heb ik altijd geëerd.*

Suggestie: De inhoud van het couplet en zeker de laatste twee regels kunnen aanleiding zijn voor een gesprek in de kring. Wat betekenen deze woorden? Want Willem vocht toch tegen Spanje? Hij werkte inderdaad eerst voor de koning van Spanje. Pas toen hij zag dat de

Nederlanders slecht werden behandeld, nam hij het op voor zijn 'eigen' volk. De volledige tekst van het Wilhelmus kunt u vinden op: <http://bit.ly/2d3rWRM>

Afsluiting

Bespreek het werkblad, doe dit aan de hand van de collages en steekwoorden. Laat de leerlingen hun protestlied presenteren.

 Antwoorden werkblad

1: Welk tijdvak?

Antwoord: Tijdvak: 1500-1600: De tijd van ontdekkers en hervormers.

2:

Kolom A, Koning Filips II & de katholieke kerk:

- 1- Margaretha van Parma;
- 2- Hertog van Alva;
- 3- Inquisitie (vervolgingen);
- 4- Aflaten en heiligenverering;
- 5- Latijn, de taal van de kerk;
- 6- Schuilkerken

Kolom B, De Nederlanden & de protestantse kerk:

- 1- Willem van Oranje;
- 2- Hagenpreken;
- 3- Maarten Luther;
- 4- Gods woord in eigen taal;
- 5- Vernieling van kerken en kloosters;
- 6- Geuzen

Teksten vensterplaat

Teksten Vensterplaat Beeldenstorm

1. Luther en Calvijn

- i-punt: Luther, linkerpaneel - boven
- Informatie: Maarten Luther (1483-1546) is een Duitse geleerde. Hij is katholiek, maar als hij de bijbel goed leest, wordt hij boos op zijn kerkleiders. Ze laten mensen die slechte dingen doen geld betalen en beloven ze een plekje in de hemel. Met het geld willen ze een rijk versierde kerk bouwen in Rome. Luther vindt dat mensen zelf de bijbel moeten lezen. De kerk kan je niet redden, alleen God. Hoe loopt het af met Luther? In 1517 publiceert Luther 95 discussiepunten over de kerkleer. Hiermee begint de Reformatie: de breuk binnen het christelijke geloof in West-Europa. Luther wil zijn kerk vernieuwen (hervormen), maar de kerkleiders zijn woedend. Ze verstoten Luther. Daarom begint hij een eigen kerk. Met Luther begint eigenlijk het protestantse geloof. Johannes Calvijn (Zwitserland, 1509-1564) is een andere beroemde theoloog (iemand die het geloof bestudeert). Hij is 8 jaar als Luther zijn discussiepunten (stellingen) publiceert. Calvijn is het eens met de ideeën van Luther en sticht ook een nieuwe kerkorde.

2. De Spaanse tijd

- i-punt: Karel V op de troon, linkerpaneel - midden
- Informatie: Karel de V (1500-1558) is keizer van Duitsland, Spanje en de Nederlanden. Dat is nu Nederland, België, Luxemburg en een stukje Noord-Frankrijk. Zo'n enorm rijk is een hele verantwoordelijkheid. Op een dag roept Karel V zijn broer Ferdinand, zijn zoon Filips en zijn beschermeling Willem van Oranje bij zich. Hij zoekt een troonopvolger. Wie zal het worden? Keizer Karel benoemt zijn broer Ferdinand tot keizer van Duitsland. Zijn zoon Filips wordt koning van Spanje en de Nederlanden. Dat is natuurlijk niet erg handig. Nederland en Spanje liggen meer dan 1000 kilometer van elkaar. Keizer Karel vraagt daarom Willem van Oranje om zijn zoon Filips te helpen bij het besturen van de Nederlanden. Willem heeft een kasteel in Breda en kent de Nederlanders goed. Zo gezegd, zo gedaan!

3. Ruzie om het geloof

- i-punt: Filips II, linkerpaneel - midden
- Informatie: Koning Filips II (1527-1598) is te streng voor het Nederlandse volk. Willem van Oranje maakt zich er niet druk over of iemand rooms-katholiek of protestants is, alle mensen mogen geloven wat ze zelf willen. Filips is het daar niet mee eens. Hij tolereert alleen het katholieke geloof. Willem en Filips krijgen hier vreselijke ruzie over. Komt het nog goed? Filips, hij is tenslotte de koning, pakt Willem alles af: zijn land, zijn geld en zijn kastelen. Willem en zijn vrouw Anna vluchten naar Slot Dillenburg in Duitsland, zijn geboorteplek. Het Nederlandse volk is boos en wil Willem van Oranje terug. Maar Willem blijft voorlopig veilig in Duitsland en zal later terugvechten tegen Filips. Het komt dus nooit meer goed tussen die twee.

4. Margaretha van Parma (1522-1586) en de 'Geuzen'

- i-punt: Margaretha van Parma, linkerpaneel - onder
- Informatie: Margaretha van Parma is de halfzuster van Filips II, de koning van Spanje en de Nederlanden. Maar twee landen besturen die zover uit elkaar liggen is lastig. Filips benoemt Margaretha in 1559 tot landvoogdes der Nederlanden. Dat betekent dat zij het land mag besturen in naam van Filips II. Doodstraf voor ongelovigen. Filips moet niets hebben van de protestanten en heeft de Inquisitie ingevoerd, de rechtbank van de katholieke kerk. Iedereen die anders over het geloof denkt is een ketter en krijgt de doodstraf. Protestantse en katholieke edelen verzetten zich tegen de bloedige vervolging. In een brief, het Smeekschrift der Edelen, veroordelen zij de Inquisitie. Margaretha van Parma, bang voor onrust, geeft de edelen tijd en ruimte om hun brief aan Filips II in Spanje te overhandigen. Maar haar adviseurs noemen de edelen 'geuzen', dat bedelaars of schooiers betekent. Dit wordt later hun strijdnaam in het gevecht tegen de Spaanse overheersing.

Vervolg Teksten

5. De protestanten en de Beeldenstorm (1566)

- i-punt: De Beeldenstorm, middenpaneel
- Informatie: Wist je dat de naam protestant van het woord protest komt? De protestanten protesteren tegen de pracht en praal van de rooms-katholieke kerk en de grote verschillen tussen arm en rijk. Ze willen ook vrijheid van godsdienst. Ze worden zo boos dat ze in 1566 de katholieke kerken bestormen. Na drie maanden loopt er een spoor van vernieling door het hele land. Waarom een beeldenstorm? Niet alleen in Nederland is er een beeldenstorm, het gebeurt in heel Europa. Heiligenbeelden, glas-in-loodramen en andere religieuze voorwerpen in katholieke kerken en kloosters worden vernield. De protestanten willen al die poespas niet in de kerk. Ze vinden Gods woord in de bijbel (het evangelie) het allerbelangrijkste. De beelden en schilderijen in de kerken leiden de gelovigen alleen maar af. Daarom zien protestantse kerken er veel soberder (kaler) uit dan katholieke.

6. Hagenpreken

- i-punt: Hagenpreek, rechterpaneel - boven
- Informatie: Na het Smeekschrijft van de edelen aan Filips II worden de protestanten in de Nederlanden niet meer vervolgd. Velen komen naar de hagenpreken: kerkdiensten in de open lucht. Na de beeldenstorm (1566) is het protestantse geloof verboden in Nederland. Protestanten worden ketters genoemd en daarom vervolgd. Rondtrekkende predikanten houden hagenpreken. Het is de enige manier voor de protestanten om samen het geloof te belijden. Waarom in de openlucht? De protestanten beschikken dan nog niet over eigen kerkgebouwen. In 1566 wordt op Walcheren in Zeeland de eerste hagenpreek gehouden. Duizenden belangstellenden en nieuwsgierigen komen op deze hagenpreken af. Dit geeft de protestantse leiders moed om werkelijk stappen te zetten om de kerk te hervormen. De Beeldenstorm is het resultaat.

7. De IJzeren Hertog (1507-1582)

- i-punt: De hertog van Alva, rechterpaneel - midden
- Informatie: Filips II van Spanje vindt het maar niets, die onrust in de Nederlanden. Na het neerslaan van de Beeldenstorm stuurt hij zijn beste generaal, de hertog van Alva, er met een leger van 10.000 man op af. Vervolgelingen, executies en onderdrukking zijn het gevolg. Hoe loopt dat af? In vijf jaar tijd worden bijna 9000 mensen ondervraagd

en veroordeeld voor verraad. Door Alva's schrikbewind krijgt hij de bijnaam IJzeren Hertog. Veel edelen vluchten het land uit, ook Willem van Oranje. Vanuit het buitenland waagt Willem van Oranje met zijn broers meerdere invallen in de Nederlanden. Het antwoord van Alva is niet mis. Verschillende vrienden van Willem worden onthoofd. Uiteindelijk lukt het Alva niet de opstandelingen neer te slaan. Het Spaanse leger lijdt zware verliezen en delen van de Nederlanden worden veroverd door de opstandelingen.

8. De Tachtigjarige Oorlog (1568-1648)

- i-punt: Strijd om de Nederlanden, rechterpaneel - onder
- Informatie: De Nederlanden raken in oorlog met de Spaanse overheersers. Die Tachtigjarige Oorlog bestaat uit meerdere opstanden en gevechten met een twaalfjarig bestand van 1609 tot 1621. Tijdens deze oorlog ontstaat er een definitieve scheiding tussen het protestantse Noorden en het katholieke Zuiden van de Nederlanden, dat onder het bewind van Spanje blijft. Wie tegen wie? In 1588 gaat het protestantse Noorden de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden heten. De Republiek bestaat dan uit de staten: Groningen, Friesland, Overijssel, Gelderland, Utrecht, Holland en Zeeland. Maurits van Oranje (1567-1625), zoon van Willem van Oranje, is dan stadhouder en legeraanvoerder van de Republiek. Samen met Johan van Oldenbarnevelt (1547-1619) maakt hij de Republiek sterker. Maar de strijd in de Nederlanden tegen de Spanjaarden duurt tot 1648 en gaat ten koste van heel veel levens